

2. Helle Kalda,

Tallinna linnavolikogu liige, Eesti Üürnike Liidu juhatuse esimees 1999 – 2018

Tere kõigile, tore näha, et teid nii palju on tulnud! Alustaksin natuke muust kui oma ettekandest. Teil on siin pandud üles ühed arvud, mis on rahandusministeeriumi poolt väidetavalt sundüürnike arv.

Ma tootsin näite ajaloost. Vaatasin eile oma arhiivi, mida on vähemalt seitse kasti, ja leidsin, et 1991. aastal oli meil 30 – 40 a vanuseid inimesi 50%, 50 – 60 a vanuseid 40 % ja 70 a vanuseid 10 % sajast tuhandest. Sada tuhat on tegelikult õige arv. Kui Heimar ütles, et rahandusministeeriumi andmetel on need numbrid esimest korda välja toodud, siis päris nii see ei ole. Need andmed, et meid oli sada tuhat, kinnitab majandusministeeriumis valminud elamumajanduse arengukava. Sel ajal oli ministriks Edgar Savisaar (2005 – 2007). See arengukava oli väga põhjalik ja võeti valitsuse poolt vastu. Selles arengukavas oli toodud välja meie riigi tegelik rahaline seis – kui palju on Eesti riigis raha, et lahendada meie küsimus ära, kui mitme aastaga seda jõuaks teha jmt. Täna oleks kõik need küsimused lahendatud. Aga sellest ma võikski kogu oma ettekande rääkida.

Kahjuks, kui tuli uus valitsus, tulid teised võimule, mitte Keskerakond. Kui meid enam võimul ei olnud, siis see arengukava koheselt tühistati ja tehti arengukava, kus meid enam ei olnud. Miks ma seda räägin? 28 aastat on möödas sellest ajast, kui omandireform vastu võeti. Kui ma võtan aluseks need varasemad arvud, et 60 – 70aastaseid inimesi oli alguses umbes 30 %, siis neid inimesi kahjuks enam ei ole. See tähendab, et mitte 10 000, vaid 30 000 inimest on juba lahkunud. Kõik nad olid meile väga lähedased inimesed. Aga palju oli ka neid, kes tegid baltisakslaste omandiküsimuses ja ka muud üürnikke puudutavat tohutu suurt tööd. Ma väga palun, tõuseme korra püsti, ja mälestame kõiki neid, kes on meil lahkunud. /Saal tõuseb/

Aitäh teile.

See ongi, mis paneb jätkuvalt võitlema. Arvan, et üürnike liit selle aja jooksul on palju kordi mõelnud. Ja oli ka aeg, kui me jäime Peeter Tedrega ainult kahekesi üürnike liitu juhtima. Sellepärast, et me ise enam ei uskunud; sellepärast, et kõik see, mida meie kohta öeldi – meid ei ole olemas, me tahame teiste vara, me oleme Eesti riigi vaenlased – kõike seda me oleme kuulnud, kõike seda me oleme pidanud üle elama. Ka seda, et meie ei vajagi kodu, me oleme kuulnud.

Ma ei taha hakata teile rääkima, mis on 28 aastat toimunud. Kõike seda te saate lugeda kõigis viies raamatus, mis me oleme välja andnud.

Kui Heimar Lenk ütles, et olime Toompeal tema ja Marika, siis kolm aastat sellest ma istusin riigikogu arhiivis, kust sai riigikogu komisjoni materjale, mille tulemusena valmis meie esimene raamat „Kaotatud kodud“ (2009). See on puhtalt dokumentaalne raamat. Ja hea minister, hea valitsus täna – ei ole vaja teha mingit uuringut, ei ole vaja mingisuguseid andmeid, see on mu kindel seisukoht. Eelnõu, mis esitati parlamenti juba neli aastat tagasi (2016) ja mis on menetluses – kui tahetakse teha uuringut või vaadata, kas see EELNÕU ei vasta seadusele – see on ainuke uuring, mida võiks teha. Aga kui see ei vastaks seadusele, et mitte vastu võtta, siis oleks see ammu tagasi saadetud. Olles Toompeal, me väga hästi nägime – kui mingi eelnõu, ükskõik kas või komakoht ei vasta eelnõu tekstile, sisule või õigusloomele, siis see saadetakse tagasi. Täna see tagasi ei ole tulnud. Kui see võtta vastu, on see küsimus lahendatud, ja polegi vaja mingisugust raha kulutada uurimisele.

Ma läksin põikes natuke tagasi, aga nähes siin ministrit (Jaak Aab), ma tundsin, et pean selle ka ära ütlema.

Nüüd natuke veel üürnike liidu 25 aastast.

25 aasta jooksul on tehtud tohutut tööd. Ma arvan, et pole ühtegi organisatsiooni, kes oleks nii järjepidev, nii palju teinud ja nii väheste inimestega. Ma ei taha küll kellelegi halvasti öelda, aga abi oleks rohkem vaja olnud. Just teie näol. Neid inimesi, kes tegelesid, võitlesid, võtsid kodanikke vastu tundide viisi – neid võib olla ainult kakskümmend. Suur kummardus! Ma ei hakka kõiki ette lugema, äkki ma unustan mõne ära, mõni on juba manala teel. Aga see oli meeskonnatöö, see oli unetute ööde töö.

Kõik üürnike liidu viis raamatut, mis on täna talletatud, on suuremalt jaolt tehtud ühiskondlikel alustel. See materjal ei ole blufitud, see kõik on dokument. See kõik on tehtud üürnike liidu poolt. Ma ei räägi pikettidest, mis me oleme teinud, ma ei räägi suurest kirjavahetustest, mida läbi aastate on peetud.

Eesti Üürnike Liit oli esimene, kes võttis kontakti Saksamaaga. Kirjutasin ja saatsin kirja läbi Soome Saksamaale, kui meil siin oli arutamisel baltisaksa ümberasujate temaatika. Väga hästi mäletate, et meil kehtis omandireformiseaduses paragrahv 7 lõige 3, kus vara võis tagastada Saksa järelümberasujatele ainult siis, kui on tehtud riikidevaheline lepe.

Aga Eestis asuti tagastama ilma selle leppeta. See on kujukas näide, kus ainult Tallinn suutis tagastamise peatada, tänu meie Feja Räimele. Kui Feja läks tööle omandireformi ametisse, ta peatas tagastamise, üksikisikuna (!), nõudes selle paragrahvi täitmist. Kui palju teda sõimati sellepärast, kelleks teda tituleeriti – haige jne, ma ei taha sellest rääkida – aga kõik, mis ta tegi, on ju tegelikult õige.

Seda märkas tollane valitsus, koheselt pöörduti Riigikohtu poole. Paragrahvi ei saanud Toompeal peatada, sest tollal toimusid ööstungid – väga palju üürnike liidu inimesi oli öösiti seal. Mäletan, Ebba Rääts kirjutas artikleid selle kohta, ta kirjutas ka sõnavõtte riigikogu saali, kui seda teemat arutati. Ei suudetud riigikogus seda maha võtta ja nimetatud eelnõu tühistati alles Riigikohtus.

Meie küsimust millegipärast tänase päevani ei lahendata – kuigi täpisealt sama õiguslik alus on selle küsimuse lahendamine, sest paragrahv 7 lõige 3 tühistati sellepärast, et selle eiramine oli liiga pikale veninud. Meie küsimus on 28 aastat veninud.

See on üks, ümberasujate teema, millega tegeles üürnike liit väga palju. Ma ei tea, kas täna on saalis Valdo Aren ja kogu tema perekond, kes on palju võidelnud, suur kummardus teile! Aga ka Riho Lääts ja Niina Kikas, loomulikult, neid ei ole enam meie hulgas. Kui õhtu oli väga raske, läksime nende poole ja tegime vahetevahel ka pitsi viina, Heimar Lenk kindlasti mäletab seda hästi! Ja siis sai koos nutetud seal ja maandatud ennast.

Tallinnas töötasid eluasemekomisjonid linnaosade juures. Neid komisjone juhtisid siis poliitikud ja neis osalesid üürnike liidu esindajad. Nende komisjonide tulemusena – ütlen seda täna esimest korda, sest teatud asju vist ei tohtinud öelda – me andsime vabu pindasid sundüürnikele. Võitlesime! Ma tean, et palju pindu olid viletsad, aga nad said lõpuks erastada. Nad said vähemalt mingisuguse elamispinna. Neid oli (eile võtsin Tallinnas kokku) 12 000 inimest. Ja see on TÄNU SUNDÜÜRNIKELE, kes võitlesid. Seda mäletab Tiiu Joller, kuidasmoodi need komisjonid toimusid, kuidas me kaklesime. Aga me suutsime teha!

Kahjuks ka see muudeti ringi – meid võeti sealt maha, meid enam ei olnud ja linn alustas enampakkumise ja vabade pindade müügiga.

Samamoodi eluasemekomisjonides üürnike liit avastas asustamisõigusega müüdavad korterid. Venemaale läinud inimesed, sõjaväelaste korterid, kõik need läksid asustamisõigusega, mis oli ebaseaduslik. Pean tänama Liina Tõnissoni, kes aitas seda küsimust tõsta. Me suutsime selle

küsimuse tõstatada, ta oli linnavolikogu majanduskomisjonis, ja Tallinnas peatati asustamisõigusega korterite müük, mis oli ebaseaduslik tehing. Neid kortereid oli alguses 7000. Kui kõik need korterid oleks saanud sundüürnikele, mis oligi seaduses ette nähtud, et eraldatakse sundüürnikele. Need müüdi maha ja neid tagasi ei pööratud. Kahjuks ka eluasemefondi raha kulutati teistes suundades. mis oleks samuti tegelikult pidanud minema sundüürnike küsimuse lahendamiseks.

Nüüd jõudsin rahani – järjekordne teema. Erastamisest laekuva raha kasutamise seadusest tulenes väga selgelt, et erastamisest tulnud raha pidi minema 50 % tagastatud majade elanike küsimuste lahendamiseks. Väga hästi mäletan, kui Mart Laar tuli võimule, muudeti seadusega raha sihtotstarvet. Raha läks sadamale, läks lennujaamale. Sellest rahast oleks võinud kolm korda Eestis lahendada sundüürnike küsimuse ära, seda kahjuks ei tehtud.

See kõik on 25 aasta sellesama kahekümne inimese töö. Ma ei hakka lugema, kui palju Heimar Lenk on teinud, kui palju Urmi Reinde, rääkimata Peeter Tedrest, Vello Rekkarost – kõik on tohutult töötanud selle nimel.

Lõpetuseks natuke sakslaste abist. Meil on head sõbrad Dresdeni üürnike ühenduses. Nad on meid aidanud väga palju, aga võibolla Peeter Järvelaid hiljem räägib. Ümberasujate küsimuses tulid nemad ja aitasid meid, rääkisid, kuidas saab Saksamaalt materjali kätte jm. Nad olid meile suureks abiks, nad hoiavad meile alati põialt. Nad on ka meie suurematel kogunemistel käinud esinemas. Saksa üürnike ühendus palub teid kõik tervitada. /Aplaus saalis/

Te ei usu, te ütlete, et me pole midagi teinud. Kuid ma ütlen, kui suur tööd on tehtud 28 aastat. Kuid kui ma vaatan päevakorda, siis räägib veel Marika Tuus-Laul, räägib Endel Ploom – kes ongi selle eelpool nimetatud eelnõu töörühmas, mis on täna menetluses riigikogus, ja mida me kaks aastat valmistasime temaga koos ette.

Mina ei ole enam tegev, aga ma ütlen teile veel kord – see on tohutu töö, mida üürnike liidu inimesed on teinud. Teeme neile ühe suure aplausi! /Aplaus saalis/

Tulevikus ma palun teid, kui te tahate edasi minna, siis tuleb teada – poliitiline otsus oli 1991, kui võeti vastu omandireformi aluste seadus. Mitte midagi pole vaja rääkida põhiseadusest, mingitest õigusaktidest; on mõttetut teha uuringuid, pole vaja vaadata, kas oled valge, must, mees või naine, noor või vana – tuleb teha poliitiline otsus lahendada sundüürnike küsimus ära. Ja see on kõik.

Urmi Reinde: Aitäh, Helle! Järgmisena saab sõna riigihaldusminister Jaak Aab.